

Urs Widmer

ŠVAJCARSKE PRIČE

Prevod sa nemačkog
Mirjana Avramović

KARPOS
2019

SADRŽAJ

Let za Zürich	7
Solothurn	17
Appenzell	29
Aargau	37
Bern	49
Graubünden	59
Basel	69
Zug	79
Valais	83
Ticino	95
Fribourg	103
Vaud	113
Neuchâtel	123
Pogovor	133

Za Meri

Let za Zürich

Debela žena, pilot i ja idemo kroz ogromnu halu aerodroma u Frankfurtu. Debela žena je u sredini, pilot i ja smo je obgrlili oko struka. Osećam zadebljanje koje njen debeli trbuh pravi preko kaiša. Drago mi je što smo konačno zajedno. Mesecima sam mislio na njih dvoje, na naš polazak, na putovanje utroje. Opremu nosimo na leđima: debela žena sportski ranac iz kojeg viri mreža za hvatanje leptira, pilot vojni ranac i pecaroški štap, ja – stari skijaški ranac za koji sam vezao vojničku čaturicu sa sirupom i rakijom od malina. Debela žena nosi kofer s izbledelim hotelskim etiketama koje potiču još od njene majke. *To su još bila vremena* – razmišljam. Pevamo. Debela žena malo stepuje po aerodromskoj hali, kao na Brodveju. Mi dajemo ritam udarajući se po butinama. Putnici s turbanima i foto-aparatima zastaju i gledaju nas. Ona diže noge uvis kao kod kankana, sve brže, a kada na kraju, na tren, podigne pozadi suknju, ljudi frenetično aplaudiraju. Ljubim debelu ženu. Idemo dalje smejući se. I pilot ljubi debelu ženu. On je došao auto-stopom iz Manchester, debela žena iz Berlina i našli smo se u restoranu Hellas. Ostaćemo zajedno najmanje godinu dana. Želimo da putujemo kao nikada do sada. Idemo pokretnim stepenicama jedan sprat više. Ja nosim kofer debele žene. Hodamo dugačkim hodnicima s klimatizovanim vazduhom, po pokretnim trakama, prolazimo kroz vrata sa svetlosnim senzorima. Na oglasnim tablama, slova i brojevi smenjuju se brzinom svetlosti i mogu se pročitati vremena poletanja linijskih aviona. Žmigaju zelene lampice. Ali mi tražimo nešto drugo. „Kad bih samo imao pojma gde pripremaju naš balon“, kažem pilotu, „ne bismo morali da ovako glupo jurimo ovuda.“ Penjemo se na terasu za posetioce, s koje vidimo čitavo uzletišće. Gore je vruće. Vetar nam nosi kosu. Držimo

se za ruke dok gledamo u treperav vazduh iznad pista. Čujemo tutnjavu aviona koji poleću i osećamo miris kerozina. „Možda negde postoji posebna pista za vertikalno poletanje“, kaže pilot. Klimam glavom. Stavljam ruku preko očiju da ih zaštitim.

Tada iza džambo-džeta koji poleće ugledam balon. Tapšem rukama i skačem. Stoji na sasvim drugom kraju aerodroma, maltene prekoputa, kod američkih radara. Napumpan je dopola i liči na srebrnosivu pečurku. „Tamo!“ vičem. Sada ga vide i debela žena i pilot. Trčimo. Ranac mi pri trčanju poskakuje, a teški kofer debele žene samo što mi ne iščupa ruku. Pilot je mnogo brži od nas dvoje. Trči poput hrta po pokretnoj traci. Čujemo tutnjavu njegovih vojničkih cokula, koja se udaljava. Debela žena je crvena u licu, dahće. Osmehuje mi se. Grudi joj poskakuju gore-dole. Volim debelu ženu, njenu nežnost, njenu hrabrost. Ponovo trčimo kroz halu, niz pokretne stepenice, kroz hodnike osvetljene neonom, onda prolazimo kroz vrata na kojima piše No exit. Obazrivo se osvrćemo. Šunjamo se preko nekog betonskog platoa, između cisterni, aerodromskih autobusa, žutih VW-transportera i ljudi sa slušalicama na ušima. Tu su postavljeni avioni koji dolaze izdaleka. Jedan Swissairov DC-9 diže zaglušujuću buku. Putnici kroz okrugle prozorčice gledaju na nas dole. Srećan sam, razmišljam, što ne moram da letim za Singapur priklešten u osam redova sedišta, s poslužavnikom i sterilno zapakovanim jelom na kolenima, i filmom ispred nosa. Debela žena daje mi neki znak, pomišljam da i ona misli isto. Onda prolazimo između plavih i crvenih pozicionih svetala, sve dalje od zgrade aerodroma koja već ostaje iza nas poput filmskih kulisa. Hodamo po travi, sada mnogo sporije. Pred nama stoji balon, već vrlo velik i skoro okrugao. Žena od radosti pravi zvezdu. Bićemo srećni, razmišljam, verovatno. Kako mi je teško padao život u velikom gradu u poslednje vreme! Koliko sam samo čeznuo za nežnošću, ljubavlju i avanturom! Kada na poslednjoj pisti koju smo morali da pređemo, poleti jedan boeing, legnemo u travu i zapušimo uši. Preko nas prelazi talas vrelog vazduha.

Onda ustajemo i trčimo preko piste koja je puna crnih tragova kočnja. Sasvim napred vidimo pilota koji upravo stiže

do košuljice balona. On se gestikulirajući, obraća ljudima koji tamo stoje. Obučeni su u kožna avijatičarska odela i imaju balon-kape. Neki od njih dovlače gondolu koja izgleda kao da je ispletena od slame. „Prelep balon!“, kažem debeloj ženi koja se, mokra od znoja, gega pored mene. Vidim kako u usta stavlja žvakaću gumu i kako, kada kroz nju diše, pravi balone koji joj pucaju ispred usana. „Odozgo će svet biti divan“, kaže, „gledaćemo zajedno odozgo, biće nam svejedno kuda letimo.“ Hvata se ispod levog pazuha i gleda svoju ruku. Miriše je. „Presvući ću haljinu kada poletimo“, kaže. „U tom Frankfurtu, klima može naterati čoveka da pobegne.“ Prebacujem kofer iz desne u levu ruku. „Kada pilot odleti sasvim visoko gore“, kažem, „moraćeš da staviš vunenu kapu i da obučeš džemper. Sećam se da se jedna ekspedicija u balonu smrzla iznad Afrike, jer se zamrzla slavina kojom se ispušta gas da bi se letelo nisko. Učesnike ekspedicije našli su nedeljama kasnije kako mrtvi leže smrznuti u vreloom pustinjskom pesku.“

Stižemo do sada skoro sasvim pune košuljice balona. Pruzamo ruku ljudima. Hvatam jedno uže koje drži balon i vučem ga. Onda gledam ljude kako zatežu zavrtnje. Gondola izgleda prilično lomno, poput korpe za veš u kojoj se šalju golubovi pismoš. Ali još nikada nisam čuo o padu nekog balona, samo o prinudnom sletanju, nesrećnim manevrima u planinama prilikom nevremena.

Vadimo naš kontrolni spisak iz džepa i proveravamo da li su tu džakovi s peskom, kompas, lopata, svetiljke za slučaj opasnosti i dvogled. Imamo mape generalštaba za sve okolne zemlje i tabele s podacima o tome u kojem pravcu vetar najčešće duva. Pilot na boci s gasom puni probni balon, crveni, kao na dečjoj proslavi, i pušta ga da leti. On se diže vertikalno uvis, onda ga hvata blag vetar i on leti prema jugu. Tapšemo. „Ako je ovo tačno, večeras bismo se mogli kupati u Sredozemnom moru“, kaže pilot. Ubacuje svoj vojni ranac u gondolu i uskače unutra. Gledam kako vrti dugme na radiju. Udara pesnicom po njemu. Radio pucketa dok pilot govori. Onda nam daje znak, ja podižem kofer preko ograde, potom hoću da pomognem debeloj ženi. Međutim, pre nego što joj rukama poduprem zadnjicu, ona se

kao na gimnastičkoj priredbi vine preko ivice korpe. Muškarci u balonskim kapama smeju se i tapšu. Penjem se za njom. Iz radio-aparata dolazi glas. Pilot odgovara svojim fudbalskim engleskim, potom se uspravlja i pokazuje na daleki avion koji leti prema sletnoj pisti. „Kad ovaj sleti“, kaže, „imamo dozvolu za poletanje.“ Daje znak ljudima napolju. Svaki odlazi do po jednog užeta koje drži balon. Sada vidim da u rukama drže vatrogasne sekire. Potom, mašina grmeći startuje. Pilot podiže ruku i ljudi seku užad. Naš balon se šušteći penje uvis, brzo, poput poludelog lifta. Meni se zacrni pred očima. Držim se za ivicu korpe i koncentrišem se na zelenkasto lice debele žene. „Ne boj se“, dovikujem joj promuklim glasom, „pazim ja da se ništa ne desi.“ Obazrivo gledam preko ivice korpe. Ljudi stoje dole i mašu kapama. Na sekundu puštam ivicu korpe i mašem rukom. Onda padam u gondolu.

Budim se jer mi debela žena prelazi mokrom krpom preko lica. Uzdišem. Ona mi se osmehuje. Daje mi da pijem iz moje čaturice. Uspravljam se u sedeći položaj, dok mi srce lupa. Sada letimo mnogo više. Sunce mi sija u lice, a oblačići što liče na ovčice, prolaze pored nas. Zapravo je prelepo. Iznad nas se nalazi moćna košuljica balona. Duva povetarac. Obazrivo gvirim preko ivice gondole. Žuti gasni oblaci stoje iznad Taunusa duboko ispod mene, a kada se malo nagnem napred, prvi put vidim koliko je Frankfurt velik. Pokušavam da se orijentišem. Zbog prašine koja leži iznad grada, kuće se samo nejasno vide. „Tamo!“ uzvikujem, „tamo sam stanovao, vidi se čak i balkon na kojem sam gajio runolist!“

Iznenada čujem kako pilot iza mojih leđa uzbuđeno viče u radio-uređaj. „A šta da radim?“, viče. „Ja sam u balonu, u balonu, u balonu! Ne mogu da menjam kurs!“ Okrećem se, i debela žena se zapiljila u jega. Na čelu mu znoj. „Moramo se provući negde između aviona koji kruže u prostoru za čekanje“, kaže. Smeškamo se. „Ipak je trebalo da vežemo padobrane na leđa“, mrmljam debeloj ženi na uvo, ali mislim da me ne razume. Ponekad imam akcenat koji joj je stran, i obrnuto. Ponovo gledam dole u grad koji lagano nestaje na horizontu. Blag vetar nosi nas prema jugu. Duboko ispod nas, sada sa izvesnim zakašnjenjem

vidim crveni dečji balon. Pljujem dole. Sigurno nije teško, razmišljam, deliti debelu ženu s pilotom.

Onda čujem prigušeni krik. Debela žena nemo stoji iskolačenih očiju usred gondole i pokazuje u vazduh. Piljim u nju, onda shvatam šta misli. Direktno na nas leti džinovski avion s upaljenim reflektorima. Čujemo uzbuđeno urlanje iz radija. „Pesak!“, viče pilot. „Brzo!“ Hvatam prvi džak s peskom i pipkam oko uzice koja ga zatvara, dok ne opazim da je pilot u pravu kada džakove s peskom neotvorene baca preko ruba. Možda dole ubiju nekoga, ali mi smo zasad spaseni. I ja bacam svoj i nagnut preko ivice gondole vidim kako udara u trup aviona koji je sada direktno ispod nas. Čujemo buku motora, stojimo kašljući. Čak je i pilot pomalo zelen u licu. Prazna pogleda upiljio se u daljinu i miluje ruku debele žene.

Prolaze sati. Jedrimo sada na lepom, snažnom vetru. Ja odvezujem kravatu, pilot otpušta kaiš svoje kožne kape, a debela žena može da se presvuče. Dišem oslobođeno. Srećan, oslanjam se na rub gondole i posmatram debelu ženu. Ima gaćice s crvenim cvetićima i grudi kao nekadašnje dojilje. Kopa po svom zavežljaju i izvlači zelenu majicu i farmerke. „Sada počinjem nov život“, kaže. Sve troje razgledamo predeo pod sobom. U daljini teče svetlucava reka. Levo od nas, u pravcu letenja, leži šumovit brežuljkast predeo, desno, u daljini, još jedan. „To mora da je Rajna, zar ne?“, pitam. Ali pilot je iz Manchestera, bio je, doduše, u Royal Air Force, međutim, on zna samo NATO aerodrome između Škotske i Spitzbergena. Debela žena ionako ne razlikuje Helsinki od Palerma.

„To jeste Rajna“, kažem. „Uostalom, svejedno mi je.“ Sedimo opušteno, jedemo rotkvice i redom pijemo crno vino iz flaše. Ali ja pijem malo, želim da mi glava bude bistra na ovom putovanju. Listam svoj pasoš i čitam bezbrojne pečate koji mi osiguravaju boravak u Saveznoj Republici. Onda, razmišljam, trebalo je da uštedimo više od sto maraka zajedno. Život u vazduhu nije skup, razmišljam, ali sada idemo ka zemljama u kojima prvo ispruže ruku pre nego što ti otvore i vrata toaleta.

A onda s osmehom gledam kako debela žena na našem rešou na špiritus kuva kafu. Pilot se nagine i i šapuće joj nešto na

uvo. Volim i njega, malo je stariji od mene, snažan je, hrabar, miran, veseo. Gledam preko mojih prijatelja u planine oblaka koji se nagomilavaju. „Ako se balonom uđe u nevreme“, kažem, „on eksplodira uz užasan prasak.“ Pilot klima glavom. Kaže: „Ako počne samo da seva, moramo sleteti, pa makar i na pijacu u Stuttgartu.“ Čuteći pijemo kafu iz pravih zelenih henkel-šolja. Debela žena se osmehuje, drago joj je što vidimo da je mislila na sve.

Onda malo spavamo. Balon se nežno ljulja. Sada je sasvim mirno. Kada pilot spava, jedno uvo drži na radiju, za svaki slučaj. Kada se nakon više sati probudim, uspravljam se zbunjeno. Debela žena i pilot leže jedno pored drugog, usta na usta, duboko usnuli. Podižem se. Letimo prilično brzo. Pored nas lete ptice, orlovi, divlje guske, rode. Glas iz radio-uređaja je tih, jedva da se još može razumeti. Bacam iz gondole svoj frankfurtski plan grada i gledam za njim kako lelujući nadole, postaje sve manji.

Ne hvata me više vrtoglavica od tog pogleda. Predeo ispod mene se promenio. Reka je još tu, međutim, upravo ispod nas zavija pod uglom od devedeset stepeni, pravi koleno. Vidim veliki grad s dimnjacima koji se puše. Njuškam i osećam daleki miris sumpora. Prepoznajem ga. Taj grad, razmišljam, taj grad! Ja ga znam! Tamo su mostovi na Rajni, od kojih jedan podrhtava! Tamo je kuća u kojoj sam godinama stanovao s ocem, majkom i sestrom! Tamo je školska zgrada iz koje smo na ulicu istresli jedan orman! Srce mi lupa. Pišem nešto na cedulji, gužvam je i bacam dole. Ona se tetura poput leptira. „Šta to radiš?“, pita debela žena koja dolazi k meni uz ogradu. Ima pospan glas i male oči. Gledam je. „Napisao sam ljubavno pismo“, kažem. „Pašće na glavu nekoj zgodnoj ženi, ona će ga pročitati i čitavog života sanjati o nepoznatom pošiljaocu.“ Debela žena gleda dole u grad koji polako ostavljamo za sobom prateći reku.

„Prilično ružan, zar ne?“, kaže. „Samo fabrike, dim i kolovozi.“ Zamišljeno gledam dole. „To je nekada bio grad s pivnicama s baštom i kestenovima, orkestrima verglova, mirnim ulicama, trgovinama kolonijalne robe. Nedeljom bismo brodom odlazili do polja kraj Rajne. Na obali bi sedeli pecaroshi, ljudi bi

se smejali i pevali, mi bismo jeli sendviče s tankim kolotovima salame, a očevi bi popili po pivo. Bilo je iz pivare koja je izgledala toliko šašavo da joj nije zamerano pivo koje je pravila.“ U očima su mi suze.

„Oдавde vidim samo auto-puteve“, mrmljam. Okrećem se i gledam napred, preko brda, sve do nekog dalekog grada koji leži na svetlucavom jezeru. Debela žena uključuje tranzistor. Glas spikera mi poput munje ulazi u dušu. Govori poznatim, kvrgavim glasovima. Debela žena i pilot zvonko se smeju. „Ponekad mi liči na nemački“, kaže debela žena. Pilot samo odmahuje glavom, neprekidno. „Bože moj“, mrmlja, „Bože moj.“ Smejem se. „Ja razumem svaku reč“, kažem, „uostalom, taj gospodin govori kao suza čistim 'pozorišnim' nemačkim. Ima oblasti gde čovek pomisli da ljudi govore neki azijski planinski dijalekt.“ Pilot se kuca sa mnom. Pokazuje na crne oblake koji stoje iznad dalekog jezera. „Ne želim da već prvog dana uđem u oluju“, kaže. Klimam glavom. Sagnut preko ivice gondole, gledam u planine oblaka iz kojih sada u jezero sevaju prve nečujne munje. Iza jezera bi se, mislim, već morali videti Alpi. Gde li su?

Ispod nas su još uvek kuće, ulice, vozovi, parkirališta. Pilot kaže: „Ako je ovo Švajcarska, poješću svoj balon. U Švajcarskoj ima krava i planina, to svako zna. Ovo izgleda kao Nemačka. Svaki Švajcarac ima broj računa u banci, čije je stanje skriveno čak i od poreza. Nema siromašnih Švajcaraca“. Klimam glavom. „Moraš naći rupu u moru kuća. Inače ćemo sleteti na jezero. Njegovim obalama šetali su Thomas Mann, Gottlieb Duttweiler i Albert Einstein.“ Letimo sada već mnogo niže, preko fabričkih hala. Čujemo udaljenu grmljavinu. Pilot gleda napred. Koncentrisan je. Sada duva već prilično jaka oluja. Naša gondola visi nakrivo na vetru s leđa. Znam, pilot će pokušati precizno sletanje na jednu tačku, ali gde? Uostalom, razmišljam, jedva je uočljivo gde počinje Zürich, a gde prestaje Basel. Ranije su svi postupali tako kao da između njih leži kineski zid. Danas, građani Basela odlaze u Zürich u bioskop.

Pilot ponovo povlači slavinu za gas. Gas curi. Iznad jezera svetli sve više munja. Letimo nisko iznad elektroenergetskog voda, na čijim žicama vise crvene kugle. Uzbuđen sam. Ovo

dobro počinje, razmišljam, tresnućemo u neku višespratnicu i gotovo. Onda shvatam kuda pilot ide: na veliki fudbalski teren koji vidim ispred nas. Letimo toliko nisko da gondola skoro dodiruje krovove kuća. Vidim da na fudbalskom terenu muškarci u raznobojnim trikoima trče tamo-ovamo. Uz rampe i na tribinama, na hiljade je gledalaca. Prekasno je za novi manevar. U gondolu već upadaju prve kapi kiše. Pilot se briše preko avijatičarskih naočara. Meni je sada sve svejedno. Vidim da tim u plavo-belim trikoima šutira loptu napred, preko desnog beka. Dole se jedan plavo-beli i jedan crveno-plavi igrač bore skoro kod korner-zastavice za loptu, onda plavo-beli vara crveno-plavog i skače ka sredini. Pilot vuče užu za sletanje. Balon se brzo spušta. Gledaoci zurlavaju da li zato što je plavo-beli igrač s boka ubacio loptu glavom u gol, ili zato što su ugledali balon koji sleće. Poskakujući, ateriramo na srednju liniju. Pilot me za trenutak ponosito pogleda. Ja ga tapšem po ramenu, a debela žena ga ljubi. Onda iskačem iz gondole, jer u košuljicu duva oluja i vuče balon sa sobom. Zabijam sidro u livadu. Kiša sada pljušti. Grmljavina je prilično glasna. Duvajući u pištaljku, sudija trči ka nama s crvenim kartonom u ruci. S ivice terena trče policajci i lekari. Prilazim sudiji: „Nismo krivi“, kažem na svom dijalektu, „reč je o višoj sili“. Sudija zbunjeno bulji u balon i vidim da crveni karton polako vraća u džep. Kiša mu se sliva niz lice. „U čitavoj sudijskoj karijeri, ovako nešto mi se nije desilo“, kaže. „Sudio sam osam međunarodnih utakmica, dva finala kupa, tri utakmice za evropski pehar i jednu za pehar Uefe.“ Klimam glavom. Kiša sada lije kao iz kabla. Policajci, igrači, sudija, lekari i mi vučemo balon iza jednog gola. Brižljivo ga vezujemo. Munje udaraju u krovove kuća oko stadiona. Trešte gromovi. Uzimam skijaški ranac i kofer debele žene i trčim prema kabinama igrača. Gledam unazad preko ramena i kroz policajce koji trče iza mene i vidim da sudija sudijskom loptom ponovo započinje igru. „Koji je rezultat?“, pitam jednog fotografa pored koga protrčavam. „2 : 0 za Zürich“, viče on za mnom, „Ovi iz Basela igraju ko babe.“

„To sam i mislio“, kažem sebi. „Doduše, FKB nisam gledao od utakmice Basel–Lugano 1966, ali ono tamo više nisu fudba-

leri, pre činovnici reklamne agencije.“ Pored trenerske klupe trčim kroz veliki crni hodnik za ulazak igrača, ispred policajaca, pilota i debele žene. Svi smo mokri do gole kože kada sednemo za sto. Kašljemo.

Skroz mokri sedimo nasuprot dvojice kantonskih policajaca. Oni listaju pravilnik. „Tako, tako“, kaže najzad jedan, „dolazite, znači, iz inostranstva. Moram telefonirati da li je dopušteno da stranci balonom preleću područje kantona.“ Hoću da protestujem i prevrćem po džepu pantalona tražeći pasoš. Međutim, policajac daje neki znak kolegi i izlazi iz sobe. Čujemo ga kako viče u telefon. Kolega ide gore-dole po sobi. Mlad je, poput deteta, i ima kratku plavu kosu s razdeljkom. Stavlja jednu ruku na dršku revolvera i gleda u nas. Onda se njegov kolega vraća. Ima ozbiljno lice. „Isprave, molim“, kaže. Pružam mu svoj prашnjavi, pohabani pasoš. Dugo ga prelistava. Onda me gleda.

„Možete li mi objasniti zašto ste toliko dugo imali prebivalište u inostranstvu?“, pita. Odmahujem glavom. „Nisam, nisam imao neki poseban razlog“, kažem tiho. „Da li je to zabranjeno?“ Policajac me gleda. „Nije baš zabranjeno“, kaže, „ali navodi na razmišljanje ako se nekome ne sviđa ovde kod nas, zar ne?“ Klimam glavom. Razumem ga.

On onda čita pasoše debele žene i pilota. Najzad ih sklapa. „Balon je privremeno oduzet“, kaže. „Moramo utvrditi da u njemu nema krijumčarene robe, na primer, droge. To se često dešava. Dileri danas imaju najrafiniranije metode i kamuflaže.“ Pakujemo naše pasoše.

Potpisujemo izjavu da smo bespravno sleteli na fudbalsko igralište grada Züricha. Onda ustajemo. Policajac pruža ruku pilotu. „Tako, tako“, kaže, „dakle, vi ste Englez. Aha. Znete, mi Švajcarci izvanredno poštujemo vašu kraljicu. Film o njenom krunisanju nedeljama se prikazivao u našim bioskopima.“ Pilot klima glavom. Policajac drži njegovu ruku dok mu je pilot ne uzme. Policajcu su oči vlažne. Onda pravi osoran pokret glavom i stavlja ruku na rub šapke pozdravljajući. Kroz ulaz za igrače izlazimo napolje, gde nevreme sada istinski besni. Munje udaraju u drveće aleje, gromovi su glasni poput eksplozija. Trčimo duž zida neke kuće.

„Nisam ovako zamišljala Švajcarsku“, više debela žena. „Ali i Švajcarci sigurno misle da je kod nas, u Berlinu, vazduh uvek divan i da su svi vozači taksija duhoviti.“

Idemo sada polako, jer smo ionako mokri, nekom strmom ulicom ka jezeru. Pokraj nas prolaze plavo-beli tramvaji kotvlajući fontane vode. Kašljemo. Potom drhteći sedimo u nekoj kafani i pijemo čaj s rumom. Čitamo ceduljicu na kojoj stoji cena. Začudo se gledamo. Stavljamo našu novčanicu od sto maraka i gledamo u nekoliko novčića koje nam kelnerica vraća.

Danas, našeg prvog dana u Švajcarskoj, prenoćićemo kod Vojske spasa. Sutra ćemo razgledati grad. Moraćemo, dabome, da zaradimo malo novca, jer želimo da odemo na turu planinarenja po Valaisu, da ručamo u Kantonu Bern i da se parobrodom provozamo Ženevskim jezerom. Međutim, imamo i stare prijatelje u Graubündenu, u Baselu, u Juri, ići će nekako.

Kasnije ležimo na daskama spavaonice Vojske spasa. „Sreća što ovu prostoriju nisu pretvorili u pab ili ekspres-restoran“, kažem. Osvrćem se oko sebe. Ispod smeđih vojnih vunениh ćebadi leže starci s bocama rakije koje su sakrili u pantalona-ma. „Pre sto godina, ovamo su dolazile izbeglice iz celog sveta“, kažem pilotu. „Švajcarska je bila najslobodnija zemlja Evrope. Italijanski revolucionari su stanovali u kući savetnika švajcarske vlade. Ali otkako su u Drugom svetskom ratu ovamo želeli da dođu onoliki Jevreji, ljudi misle neće nam se to ponovo desiti. Švajcarci sada žele da budu sami. Švajcarci kažu, eto, vidi se kuda je odvela ta politika velikodušnosti prema strancima, Lenjin se prvo dobro najeo u Bernu i Zürichu, onda je otišao u Rusiju i uveo komunizam.“

Svlačim se i kačim mokru odeću na jednu od žica koje su razapete u sredini prostorije. Ležem. Jedan trenutak mislim na debelu ženu, kako sada leži u svom krevetu u ženskom odeljenju. Onda zaspiam. Dok se nemirno prevrćem tamo-ovamo, sanjam balone koji padaju, fudbalere koji prete, policajce i plaine u koje udaraju munje.

Solothurn

Na noćnom nebu iznad Rickenbacha vise crni oblaci. Pada kiša iznad starih seoskih kuća, iznad novih zgrada sa stanovima za iznajmljivanje, iznad male fabrike, crkve, krčme. Seoskom ulicom kreće se automobil s uključenim brisačima. Psi laju. Naranđaste neonske lampe u glavnoj ulici klate se na vetru.

Karl sedi u svojoj kuhinji, u svojoj kući na kraju sela, za stolom. Meša po supi i pilji u crvenu karo mustru mušeme. Nakašlja se. Ruke pune štamparske crne boje trlja o plave pantalone radničkog kombinezona. Svaki čas udara pete vojničkih cipela jednu o drugu. Gleda u crni prozor o koji praska kiša. Gleda u svoju ženu, u decu. Oni gledaju u svoje tanjire i jedu. Karl duboko diše. Jede jednu kašiku. Ta krava s tim optužujućim pogledom, misli on, i ti glupavi klipani s buljavim očima. Dragi Bože, moli se u međuvremenu njegova žena u sebi, učini da me ovog petka ne udari grom. Amin. Karl ustaje, odlazi do frižidera, vadi bocu piva, otvara je karate udarcem o poklopac i vraća se do svoje stolice. „Šta buljite u mene?“, viče. „I zašto taj frižider zuji, dođavola?“ Pije. Kad spusti flašu, iz nje kipi pena. „Bokca mu!“, procedi kroz zube. Rukom prelazi preko usta i briše penu. „Čime sam, zapravo, to zaslužio?“, viče. „Od jutra do večeri, od jutra do večeri, od jutra do večeri?“ Snažno trlja crne ruke o pantalone. Njegova žena tiho kaže: „Karle!“ On ustaje, obara stolicu, izlazi na kuhinjska vrata, uzima svoju sivu gumenu kabanicu, stavlja štikaljke za bicikl na pantalone kombinezona, otvara kućna vrata, izlazi napolje, privezuje preklape kabanice za gubernalu bicikla, seda na njega i gazi pedale. Vozi seoskom ulicom između mračnih seoskih kuća, stambenih zgrada i šupa. Kiša pljušti po gumenoj kabanici. Daleko napred vidi crnu crkvu i crvenu tablu restorana „Zum Kreuz“ koja drveće kestenova boji žuto.

U isto vreme, Otto sedi za večerom u svojoj kući na drugom kraju sela, u kuhinji. Jede čorbu. Otto gleda u usta svoje žene, koja se miču. Pokušava da je ne čuje dok je gleda. Klima glavom. Dok iznutra zaptiva bubne opne, oseća da mu u stomaku nešto zuji, kao da je progutao vilinog konjica. Dok govori, njegova žena prelazi noktom palca tamo-amo po mušemi na kuhinjskom stolu. Njen nokat je napravio brazdu. Isto kao njena majka, misli Otto, kao moja majka. Jede kašiku čorbe. Ako sada ustanem i donesem flašu piva s podrumskih stepenica, razmišlja, ona će ići za mnom i govoriti. Jednoga dana ću se osvetiti, hoću, osvetiću se. Uzima Fondor¹. Istresa kutiju i pita preko stola: „A gde je danas dečak?“ „Jesi li ti poludeo?“ viče žena i pokazuje na njegov tanjir. Po njemu pliva debeli sloj Fondora. „Izvini“, kaže Otto. „Imao sam nekada tetku, koja čitavog života nikada nije prdnula.“ Žena se zagleda u njega razrogačenih očiju. „Zašto mi to govoriš?“ šapuće. „Čorba nije dobra?“ „Jeste, jeste“, kaže Otto. Gura tanjir. „Nisam danas gladan“, kaže. Ustaje, izlazi iz kuhinje, stavlja kišni šešir, ogrće crnu filcanu pelerinu, zavrće nogavice pantalona do listova, izlazi iz kuće i seda na bicikl. Daleko iza sebe čuje glas. „Huereseich“², kaže u kišu dok se između mračnih seoskih domaćinstava s psima koji laju, vozi prema crkvenom trgu. Nailazi na izlokano rupu i odskače sa sedla. Oseća kako bol boli. Daleko napred, vidi biciklistu osvetljenog crvenom tablom krčme, koji svoj bicikl gura pod kestene. Jače gazi pedale. Voda mu pljuska po nogama.

Karl naslanja bicikl na zid kuće, stavlja ključ u bravu na zadnjem točku, gura zasun između žbica, skida štipaljke i stavlja ih u džepove kombinezona. Udara rukama kabanicu iznutra. Kapi vode prskaju ga po licu. Pljuje na zemlju. U daljini vidi biciklistu koji se spušta seoskom ulicom. Penje se stepenicama ka ulazu u krčmu i otvara vrata. Gleda goste koji sede za stolovima: železničara, poštara, baštovana, onoga iz zadruge,

¹ Univerzalni začin firme Maggi, nalik našem začinu C. Sve primedbe u daljem tekstu su primedbe prevodioca i urednika.

² Uobičajena psovka, u doslovnom prevodu sa švajcarskog dijalekta: *kurvinska mokrača*.

mlade radnike s devojkama, stare penzionere koji ne skidaju šešir. Za jednim stolom vidi goste koje još nikada nije video, debelu ženu, muškarca u avijatičarskom kombinezonu, muškarca s brkovima. Igraju Jaš.³ Karl zatvara vrata. Gleda svetlo drvo krčme, bife, čaše i flaše, kutije s nagradnim peharima za streljačke svečanosti, džuboks, zastavu atletskog saveza. „Šta je, hoćete da pustite koren?“, pita ga konobarica i smeje se. Karl vidi da za sto stranaca nosi bocu belog vina. Vukući noge, ide prostorijom prema stalnom stolu za kojim sedi jedan čovek. Seda. Pilji u goste za susednim stolom. Kada se konobarica vrati, kaže: „Frtalj Twannera,⁴ ali hladan.“ Gleda za njom dok je za šankom.

„Petkom nikad ne pijem pivo, pivo te uspava“, kaže Karl čoveku za njihovim uvek rezervisanim stolom. To je stari čuvar pružnog prelaza, koji je sada zamenjen podzemnim prolazom. Karl vadi ruke ispod mokre kabanice i stavlja ih na ploču stola. Uzima jedan podmetač za pivo i lomi ga.

U međuvremenu, Otto ostavlja svoj bicikl uz zid krčme. Podiže Karlov bicikl i stavlja ga preko svog. Kiša šušti kroz lišće kestenova. Otto vidi osvetljene zavese gostionice. Spušta nogavice pantalona. Penje se stepenicama i otvara vrata. Zastaje u vratima s kišnim šeširom u ruci. Gleda u goste. Pozdravlja konobaricu koja iza bifea sipa četvrt belog. Ide ka stolu kod Karla i čuvara pružnog prelaza.

„Slobodan sam da sednem“, kaže i seda preko puta Karla. Karl na komadiće cepka podmetač za pivo. Ukočeno gleda kroz Otta. Otto kašlje, onda iz malog džepa na žaketu vadi opušak i pripaljuje ga. Izduvava dim. Otkopčava dugmad na pelerini. Konobarica donosi Karlovo vino. „Nazdravlje“, kaže ona, onda gleda u Otta. „Ja ću jednu travaricu, duplu“. Konobarica kli-

---

³ Igra kartama rasprostranjena naročito u nemačkom delu Švajcarske, koja spada u neku vrstu nacionalnog folklor.

⁴ Twann – belo vino iz sela Twann na Bielskom jezeru (kanton Bern); mesto je poznato i po tome što ispred njega leži ostrvo St. Petersinsel, gde je u jesen 1765. filozof Rousseau proveo šest nedelja, odnosno, po sopstvenom priznanju, „najsrećniji deo života“, ali ga je odatle ubrzo proterala bernska aristokratija.

ma glavom. „Zbog vremena“, kaže Otto Karlu. Ovaj ga gleda. Otto puši. „Šta buljiš u mene?“ iznenada kaže Karl. Otto udiše dim na pogrešno mesto i kašlje. „Ja? Ja uopšte ne buljim“, kaže. Konobarica donosi duplu travaricu. „Nazdravlje“, kaže. Otto podiže čašu, nazdravlja Karlu i čuvaru pružnog prelaza i pije. Snažno ispušta vazduh. Preko lica mu prelazi vreo talas.

„Gadno vreme danas“, kaže Karl. Uzima drugi podmetač za pivo i cepa ga.

„Da“, kaže Otto. „Ali, često je tako u ovo doba godine.“

„Da“, kaže Karl. „Nafatirana gospoda sada su na Kanarskim ostrvima i čvare dupe na suncu sa svojim sekretaricama.“

„Da-da“, kaže Otto. Ispija travaricu. Čuvar pružnog prelaza klima glavom sam za sebe. „Četres pete, jednom nisam spustio rampu kad je u četiri sata naišla četrnajstica. Kao čudom se ništa nije desilo“, kaže, „kao čudom“.

„Ni pivo više ne može da se pije“, kaže Karl i sasje u sebe čašu vina. „Recimo sad ova stvar s Cardinalom. Odjednom, svuda još samo Cardinal-pivo. Cardinal stvarno ima ukus pišačke, zar ne?“

„Tu si u pravu“, kaže Otto. „Ja sam uvek pio Salmen.“

Karl uzima čačalicu iz držača za čačalice i prelama je napola. „Dobro se sećam kad je krigla koštala trideset Rappen“, kaže. „I nije bilo „Stangen“, i „Tulpen“ i „Rugeli“⁵ i kako se sad sve ne zovu. Bilo je krigla ili flaša.“

„Da“, kaže Otto.

Karl ispija treću čašu i diže „frtalj“ uvis. Konobarica klima glavom. Otto se okreće ka bifeu i viče: „Donesite odmah pola litra, gospođice, i još jednu čašu“. Ponovo pripaljuje svoj opušak i lagano duva dim kroz uglove usta. Karl rukavom prevrće svoju čašu. Čuvar pružnog prelaza ga gleda. „Kao čudom se ništa nije desilo“, kaže. Karl i Otto piju. Otto gleda kako se klatno zidnog sata klati tamo-ovamo. Sada i starci sa šeširima igraju Jaß. Kucaju u sto kad izbacuju karte. Karl ustaje i svlači kabanicu. Za sobom ostavlja moker trag odlazeći do čiviluka.

---

⁵ Imena čaša različitih formi, u kojima se služi pivo u restoranima i barovima.

„Zaista“, kaže Otto. „I ja sve vreme na sebi imam pelerinu.“ Stavlja cigaru⁶ u pepeljaru sa logom Villigera⁷, ustaje i svlači pelerinu. Čeka da se Karl vrati od čiviluka, onda odlazi tamo i kači pelerinu. Uzima Karlovu kabanicu i kači je preko. U povratku klima glavom starcima sa šeširima. „Kako ide posao?“, pita jedan. Otto pravi grimasu: „Uvek isto“, odgovara.

„Dvadeset i pet godina dolazim u ovu krčmu“, kaže Karl kada Otto ponovo sedne, „sada su, ipak, stvarno stavili tu muzičku skalameriju. Toga pod starim krčmarom ne bi bilo.“

„Da“, kaže Otto. „I on je gledao u kintu, ali nije trpeo svakog huligana kao gosta. Kad samo pomislim koje se pare spiskaju u tu mašinu.“

„Kad bi unutra bar bila neka pristojna muzika“, kaže Karl. „Ali samo neke crnačke gluposti.“

Karl maše konobarici. Ona je debela, nosi beli džemper i crnu suknju, ima velike grudi, tapiranu kosu, jake noge, okruglo lice s nekoliko bubuljica. Smeje se. Karl drži ruku oko njenih bokova dok joj govori da donese još pola litra. Konobarica se glasnije smeje, lupka Karla po prstima, onda ide do šanka. Karl i Otto gledaju za njom. Gledaju kako iz litarske flaše sipa belo vino u čašu od pola litra. „Pravo belo vino pravi zvezdu“, kaže Karl. „Nakon rata imali smo Rubateller, i ono je bilo svinjarija.⁸ Ali danas u nadzornom odboru proizvođača vina sede debele vreće iz CIBE.⁹ Tako je to danas.“

„Da“, kaže Otto.

Strani gosti se sada glasno smeju. Debela žena pljeska rukama, muškarac s brkovima se zagrcnuo i kašlje crvene glave, a onaj u kombinezonu gromko se smeje.

---

⁶ Nem. *Stumpfen*, izraz u Švajcarskoj, južnoj Nemačkoj i Austriji za cigaru, odnosno debelu cigaru (ali tanju od tomposa). U nemačkom se pravi jasna razlika između *Zigarre* (velike cigare) i *Zigarette* (male cigare).

⁷ Villiger, poznati švajcarski proizvođač cigara; firma je osnovana 1888. i danas je aktivna kao internacionalni proizvođač cigara u vlasništvu porodice Villiger.

⁸ Jeftino vino (ofarbano belo vino) nazvano prema saveznom većniku Rodolpheu Rubattelu (1896–1961).

⁹ CIBA – Chemical Industry Basel.

„Da mi je znati šta traže ovde“, kaže Karl. „Stranci“.

„Možda im je avion ovde neplanirano aterirao“, kaže Otto.
„Onaj visoki izgleda kao pilot, ili kao s televizije.“

Snažno vuče na opušku, dok ponovo ne počne da gori. Kašlje.

„Na poslednjem prvenstvu u Jašju, Keller Jakob je stigao do polufinala“, kaže Karl. „Morao je da putuje u Frauenfeld o svom trošku i dobio je celu pršutu.“

„Čuo sam za to“, kaže Otto.

„Kad ne bi bilo tog turizma“, kaže Karl, „drukčije bi i svet izgledao. Ranije smo svi ostajali tamo gde smo. Zato nije bilo ni Bijafre, ni Vijetnama i takvih stvari. Išli smo jednom mesečno u Olten, to nam je bilo dovoljno.“

„Upravo“, kaže Otto.

„Danas, svaka budala hoće na svoje ostrvo na Južnom moru“, kaže Karl. „Ali kad sednu na bicikl, nakon sto metara srce im kolabira. U gradovima, dečaci automobilom idu u školu. Ako opet dođe kakva nevolja, oni će lepo sedeti. Čitavog dana ništa ne rade i psuju Savezno veće i izgledaju poput berberske ovce.“¹⁰

„Tačno“, kaže Otto. „Žena će našeg malog dohvatiti jednom makazama otpozadi, noću, dok spava.“

„U pravu je“, kaže Karl, „sasvim je u pravu.“

„Da“, kaže Otto, „naravno. Samo, mali zaključava vrata, a ponekad uopšte ne spava kod kuće.“

Karl razrogačeno gleda Otta. Otpija gutljaj. „Šta?“, kaže. „Ja bi' mom već pokazao kad bi on tako.“ Otto klima glavom. Stranci se za susednim stolom smeju.

„Pogledaj, na primer, onog tamo“, kaže Karl i pokazuje palcem na stranca s brkovima.

„On je odrastao, ima sigurno trijes pet.“ Otto klima glavom. „Toga kod nas ne bi bilo, sigurno ne bi.“

Karl sipa sebi i Ottu. „Sigurno ne bi.“ Ispija svoju čašu. „Džepnim nožem odsekli bismo mu rep.“ Karl lupa pesnicom o sto. Čaše poskakuju. Otto se smeje. Karl se sada zacrveneo u

---

¹⁰ Berberska ovca ili audad je vrsta divljih koza. Smatra se ugroženom vrstom kojoj preti izumiranje. Nastanjuje veći broj mediteranskih država.

licu. Čuvar pružnog prelaza koji je bio zadremao, trza se. Karl se okreće prema stranim gostima.

„A odakle vi dolazite, vi?“ pita.

Debela žena, koja u podignutoj ruci ima kartu, gleda ga i pita: „Izvinite, mislite na mene?“

„Da“, kaže Karl.

Debela žena gleda muškarca s brkovima.

„Šta je rekao?“ pita tiho. „Pitao je odakle smo“, kaže muškarac s brkovima. Onda kaže Karlu: „Iz Frankfurta. Iz Nemačke“.

„Aha“, kaže Karl, „iz Nemačke.“

Ponovo okreće leđa strancu i otpija jedan gutljaj. Gleda u Otta. „Dakle, iz Nemačke.“ Gleda u penzionisane igrače Jašfa, u smeđe zavese, u mlade devojkice iza njihovih koka-kola, u zidni kalendar s fotografijom glečera u boji, u reklamu za cigarete Parisiennee, u plakat za Fondue, u Službeni list¹¹ koji na vešalici visi o kuki. Kaže: „Zašto nikada ne ostanu tamo gde su? Gde god čovek da ode, stoji jedan od njih i puni svoj mercedes našim benzinom. Osam godina sam s puškom stajao pored Rajne, a oni sad sede u našim kafanama.“

„Tako je“, kaže Otto. „Ja sam bio u aktivnoj službi u tvrđavi na Gotthardu. Osam godina na u stenama, ali bar nije bilo stranaca.“

„Da“, kaže Karl. „I omladina bi nam bila drukčija da smo samo mi tu. Ti što bacaju bombe, na primer. Nismo mi s tim počeli, mi sigurno nismo.“

Ispijaju svoje čaše.

„Jedan od tih sada je kupio zamak Sargans i svuda ugradio kupatila s pločicama“, kaže Karl potom, „a jedan drugi hoće da kupi konak na Gotthardu.“

„Da“, kaže Otto. „Ali stvar je u tome što oni nisu dobili rat, kao što smo ga dobili mi. I imaju odvratnu zemlju.“

Karl klima glavom. „I nečeg poput klisure u Balsthalu, nema u Nemačkoj. A ni mi nismo takvi kreteni.“

Otto s podmetačima za pivo pravi kulu od karata. Zadržava dah kada stavlja podmetač. Ruka mu malo drhti. Karl maše i konobarica donosi još pola litra. „Hajde, popij i ti jednu čašu“,

---

¹¹ Nem. Amtsblatt.

kaže joj. Ona se smeje i odmahuje glavom. „Pijem samo s lepim muškarcima“, odgovara. Karlova glava crveni. Prazni svoju čašu. Otto se smeje. Karl se okreće i posmatra kako stranci igraju Jaß. Oni mnogo pričaju, a debela žena je karte poređala obrnuto. Muškarac s brkovima sada broji karte. „Šezdeset i dve“, kaže.

„Devedeset i pet“, kaže Karl glasno.

Debela žena gleda prema njemu. „Da“, kaže on. „Ja za svaki Jaß-broj znam kontrabroj. Igram Jaß trideset i pet godina.“

„Hvala“, kaže debela žena. Sada karte deli muškarac u kombinizonu. Karl ubada debelu ženu palcem u leđa. „Ne morate izvlačiti adute ako imate samo žandara i desetku“, kaže.

„Da“, kaže debela žena, „hvala.“

„Kod nas kibiceri ne govore ni reči“, kaže muškarac u kombinizonu, „stalno se čudite tuđim običajima i navikama.“ Karlova glava crveni. „Kod vas, kod vas“, kaže. „Uopšte ne znam da li je u Švajcarskoj dozvoljeno da stranci igraju Jaß.“ Udara o sto. Ruši se Ottova kula od karata. Čuvar pružnog prelaza stavlja ruke oko svog piva. Otto kaže:

„Daj, Karle, pusti ih.“

„Zašto ja?“ kaže Karl glasno i okreće se prema Ottu. „Pa oni dolaze ovamo i igraju da se čovek naježi. Igraju devetku adut, a još nije prošao žandar.“

Otto uzima čašu. „Živeli!“ kaže. Pije. Karl ga gleda. „Ti si, izgleda, za te punjene vreće?“ kaže. Prvo smo ih prehranili i sad kupuju svaku livadu u Alpima.“ Naginje se preko stola i pilji u Otta.

„Ama, ne“, kaže Otto. „Ipak, nisu svi takvi.“

Karlu iskaču žile na slepoočnicama. „Reci to još jednom“, kaže. „Reci to još jednom.“

„Šta da kažem?“ kaže Otto. „Da oni nisu svi takvi?“

Karl uzima svoju čašu i pljuska vino Ottu u lice. Otto oseća kako mu vino s čela curi dole, preko očiju, usta, u izrez na košulji. Ustaje. Stolica mu se prevrće. Briše se rukavom preko nosa. Usta su mu otvorena. Ukočeno gleda u Karla. Ovaj ustaje polako, sasvim polako. Ottu donja usna podrhtava.

„Ti, izgleda, tražiš da dobiješ jednu po gubici?“ kaže Karl. Otkopčava gornje dugme na bluzi. Otto kaže:

„To ne dopuštam, ja ne.“

„Tako“, kaže Karl.

Svi gosti u kafani položili su karte za Jaß na stolove. Tiho je. Sjajnih očiju, svi gledaju u Karla i Otta. Starci sa šeširima oblizuju usne. Gledaju se u oči. Otto pušta da mu rukav bluze polako sklizne niz ruku. Karl sada snažnim trzajima otkopčava drugo dugme odozgo, drugo odozdo i poslednje dugme. Gura unazad krajeve bluze i zadeva palčeve za pojas. Ottu bluza visi još samo na desnoj ruci. Gornji deo tela nagnut mu je napred. Devojke uzdišu kada on pravi korak napred. Karl jednim trzajem svlači bluzu s ramena, sada se i njegova bluza klati još samo preko desne ruke. Čuvar pružnog prelaza ustaje. Uzima svoju čašu s pivom i odlazi za drugi sto. Drveni pod škripi. Čuvar pružnog prelaza seda kod jednog od staraca i uzima gutljaj piva.

„Kao nekim čudom, nije se ništa dogodilo“, kaže mu.

„Čekaj samo“, kaže ovaj, „dogodiće se.“

Otto levom rukom polako obuhvata bokal od pola litra s belim vinom. Puni jednu čašu, spušta bokal, uzima čašu, podiže je uvis i gleda Karla. Karl uzvraća pogled ne mičući se. Devojke stavljaju prst u usta i grizu ga. Otto pljuska vino Karlu u lice. Obojica odmah odbacuju bluze i stisnutih pesnica jure jedan na drugog. U krčmi se sada priča i smeje. Svi gosti stoje. Devojke se penju na klupe koje škripe. Muškarci polako otresaju svoje bluze, ne ispuštajući iz vida one što se tuku. Starcima sijaju oči, oni lagano skidaju šešire s glava dok gledaju u Karla i Otta, udaraju pesnicama desne o dlanove leve ruke. Karl i Otto se boksuju. Konobarica trči od stola do stola i skuplja čaše. Stavlja flaše i tanjire ispod šanka. Karl jednim zamahom pogađa Otta tako da ovaj pada preko stola stranih gostiju. Sto se prevrće, s pićima, tablom za Jaß, kartama. Muškarci u kafani se deru. Debela žena uplašenog lica trči unazad u ugao lokala. Muškarac s brkovima skače u stranu. Muškarac u kombinezonu ostaje da stoji. Blista preko celog lica.

Karl i Otto se valjaju kroz lokal, udaraju se ćuteći. Najzad, prevrću sto staraca sa šeširima, ovi skidaju bluze i jure na ovu dvojicu. Sada se tuče ceo lokal. Devojke pilje svetlucavim očima u muškarce koji se bore. Sada svi urlaju. Kroz vazduh lete flaše,

klupe, stolovi, stolice. Rasprskava se staklena ploča na džuboksu. Konobarica pokriva lice rukama. Zgrčena iza šanka, čuje trupkanje, urlanje i udarce gostiju, potom još samo udarce. A onda zavlada tišina. Konobarica izviruje preko ivice šanka. Vidi muškarce koji se polako dižu s poda i otrešaju nogavice. Uvlače košulje u pojas i brišu znoj s čela. Konobarica uzima prvi sto pred sobom i gura ga natrag na mesto. Nekoliko muškaraca još leži na podu. Devojke silaze s klupa i trče k njima. Svojim maramicama brišu im čelo. Šapću im reči u uvo. Konobarica trči u salu preko puta i donosi nove stolice. Polomljene noge stolica ubacuje u kaljevu peć. Donosi vino i pivo. Iz džuboksa se čuje muzika. Starci glasno govore i pokazuju svoje rane. Crveni u licu, Karl i Otto sede jedan pored drugog. „Rundu za ceo lokal“, viče Karl. Osvrće se po prostoriji s modricama oko oba oka. Svi se smeju i nazdravljaju mu. Otto u ruci drži svilenu maramicu i pažljivo briše krvavo čelo. Smeje se. Poručuje dva puta kobasice sa senfom i hlebom, jednu za Karla, jednu za sebe. Sada svi vrlo glasno govore. Čuvar pružnog prelaza kaže nešto svom susedu, jednom od mladih radnika. Ovaj klima glavom. Muškarac u kombinezonu i Karl razgovaraju. „Ja sam slovoslagač u jednoj štampariji u Oltenu“, kaže Karl. „Kad idem na posao, magla je, i kad se vraćam, opet je magla. Štampamo molitvenike i etikete za konzerve, od jutra do večeri, od jutra do večeri. Pogledaj mi ruke. Petkom sam uvek ovakav. Subotom i nedeljom idem biciklom na Aaru i pecam, ali više nema riba. Noću uoči ponedeljka, opet sanjam slovoslagačku mašinu. A ti?“ „Ja sam pilot balona“, kaže muškarac u kombinezonu. „Ova tu, debela, prodavačica je u robnoj kući, ali sada je na odmoru. Onaj s brkovima piše knjige.“

„Aha“, kaže Karl. U međuvremenu, Otto debeloj ženi i muškarcu s brkovima objašnjava pravila kafanske tuče. „Jednom nedeljno, to je normalno“, kaže, „ali se s pripremama mora početi već kod kuće. Ako neko u kafanu dođe već dobro raspoložen, iz toga kasnije nikada neće ispasti valjana tuča.“ Konobarica donosi novu rundu piva. „Sada, nakon toga“, kaže Karl, „uvek

pijem pivo ili čašu Magdalenera.¹² Zato dok radim, ne mogu da pijem belo vino, od besa bih porazbijao mašine.“ Prstima opipava natekle oči. „Da li ste već zapazili“, kaže onda, „da je švajcarsko pivo miroljubivije od nemačkog? Flaša Feldschlößchena ili Salmena¹³ i miran si ko jagnješce, a od krigle nemačkog piva postaneš ljut ko moker carinik.“ Muškarac s brkovima klima glavom. Onda svi pevaju. Pevaju *Vo Lucärn gäge WäggFiszue*,¹⁴ pa onda *Lustig ist das Zigeunerleben i Grüetziwohl, Frau Stirnimaa*.¹⁵ Kada peva, Otto peva falsetom, kao sopran. „Mi se nikada ne ljuljamo“, viče u uvo debeloh ženi koja ga drži za mišicu. „Radije bismo u zemlju propali.“

Konobarica onda otvara prozor i slobodne stolice stavlja na stolove. Viče: „Fajront!“ Ide od stola do stola i naplaćuje. Karl joj daje dobru napojnicu. „Vas dvojica ste mi dobri“, kaže ona. Karl i Otto ustaju, uzimaju kabanicu i pelerinu i otvaraju vrata. „Laku noć“, kažu. Čuvar pružnog prelaza viče nešto. Oni se smeju. Silaze niz stepenice, kiša više ne pada i blag vetar šušti u krošnjama kestenova. Dok uz drvo mokre, čuju udaljeno lajanje pasa. I oni laju. Karl po džepovima traži ključ za bravu bicikla. Otto peva. Zavrće nogavice i gleda kako ispred kafane staje policijski automobil. Izlaze dva policajca i polako se penju stepenicama. Karl stavlja štipaljke na nogavice. Uzimaju svoje bicikle, skaču na sedla i odlaze, Karl desno, Otto levo. Dovikuju rečenice sve dok ne budu vrlo daleko jedan od drugog. Krivudajući, voze praznim, mračnim seoskim putem. Između kišnih oblaka pojavljuje se polumesec. Sada čuju još samo zujanje svojih dinama, iza leđa udaljenu viku gostiju gostionice Zum Kreuz. Duboko udišu i izdišu. Ah, snažnim koracima idu ka kućnim vratima i stavljaju ključ u bravu.

¹² Jeftino crno južnotirolsko (austrijsko) vino.

¹³ Staro švajcarsko pivo, danas više ne postoji zasebno, nego u okviru Feldschlößchen-Gruppe.

¹⁴ Švajcarski dijalekt: *Od Lucerna prema Wäggisu*.

¹⁵ Šlager švajcarske grupe Minstrels iz 70-ih godina.